

SANTS ABDÓ I SENENT

DITES, REFRANYS, POESIA POPULAR, POESIA HUMORÍSTICA I UNA CANÇÓ RELIGIOSA

Agraïments i introducció

Benvolguts veïns de Vilallonga del Camp, homes i dones, xiquets i xiquetes, casats i fadrins, com diu una cançó valenciana.

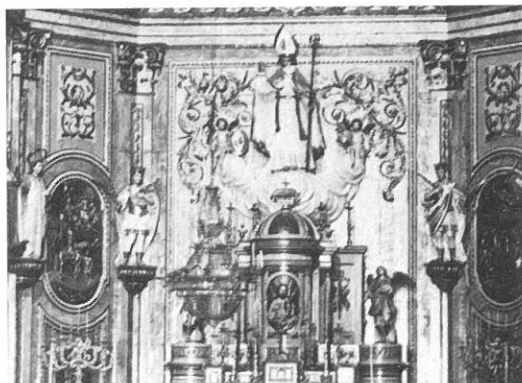
Estic fent un estudi sobre els Sants Abdó i Senent, també coneguts, en moltes poblacions com "els Sants de la Pedra" i, com estic veient, en molts llocs de Catalunya, com "Sant Nin i Sant Non".

Compartesc aquestes línies amb vosaltres, després que parlàs amb Pili Riera, i em comentàs la possibilitat d'escriure unes quantes planes per a la revista El Codony.

Tot seguit entraré en un punt que, no és que no siga fàcil de trobar, és que, per això mateix, és més desconegut i, pel mateix motiu, he cregut més oportú recuperar per a la cultura popular i, igualment, per a la seua difusió.

Entre altres detalls, hi ha una cançó popular en Sueca (una ciutat valenciana) i, també, una cançó religiosa.

Com a nota lingüística, diré que hi faré ús del lo neutre, com ja admet una web vinculada a la Generalitat de Catalunya i que es dedica a l'animació de la lectura i de l'escriptura, la qual, sens dubte, vos recomane: "**Què Llegeixes?**"¹. En u dels escrits d'Ignasi Moreta sobre el lo neutre, en el 2013, podeu llegir un escrit que li feu u dels membres de l'Institut d'Estudis Catalans, de manera diplomàtica i oberta a la possibilitat d'emprar-lo, el qual enllaçaria amb l'aprovació que em feu, en el seu moment, en el 2015, la web "**Què Llegeixes?**".

Detall de l'altar abans de la Guerra Civil

I, ara sí, sense més preàmbuls, ací teniu una part de l'estudi.

Dites i refranys

Sant Nin i Sant Non, els Sants de la Pedra són. Es tracta d'un refrany molt estès en Catalunya i, amb la introducció d'Internet, està començant a difondre's en l'àmbit lingüístic, si més no, per exemple, en blocs i webs del País Valencià. En l'obra "**Vida, culto y folklore de los santos Abdón y Senén**", de José Sistac Zanuy (Ed. Ramón Sopena, 1948), podem llegir "*Familiarmente se les llamaba sant Nin y sant Non, y también sant Noi i sant Nen, e incluso sant Noi i sant Nient*" (p. 70). És l'única font en què he trobat els altres noms familiars que inclou l'autor junt amb els del refrany i el de Sant No i Sant Ne (en Mallorca).

Sant Nin i Sant Non, pebrots i tomates, la festa dels hortolans. Aquest, per exemple, figura en "**Refranyer temàtic**"².

Per Sant Nin i Sant Non es talla el raïm de la planta i es penja a la llàntia. El trobí en "**El Refranyer. Dites, refranys i maneres de dir**"³.

Reseu als Sants de la Pedra, tingueu-los contents en tot, que està la collita en l'aire i, si apedrega, ... ens fot.

Treta del llibre "**Dites i refranys de la nostra terra**" (Concepció Cortés i Domi Gramache). També figura en l'article "**Sants de la Pedra**", dins del bloc *Basseta*⁴. El seu autor que, potser siga d'Ibi (comarca de l'Alcoià), l'hi escriu així:

Reseu als Sants de la Pedra, tingueu-los contents en tot, que està la gorgereta en l'aire i, si apedrega, ens fot.

Ací, la paraula *gorgereta*, diminutiu de *gorja* ("gola, gargamella"), encaixaria amb el refrany valencià "*Cel a borreguets, aigua a canterets*" i, així, amb el sentit figurat que els

núvols es menjassen la collita, que la fessen malbé.

En *"El blog d'en Toni Alorda"* hi ha l'entrada *"Els Sants de la Pedra, publicat al Dijous"*⁵, que diu: *"reseau als Sants de la Pedra, tingueu-los contents en tot, que està el càntir en l'aire, i si apedrega ens fot"*. És l'únic cas en què he trobat el terme càntir en aquest poema popular.

En l'entrada de *"Llibre Falla La Victòria 2016 – Port de Sagunt"*⁶ podem llegir, dins de *"CANÇONS DE LES ESCENES"* (p. 167):

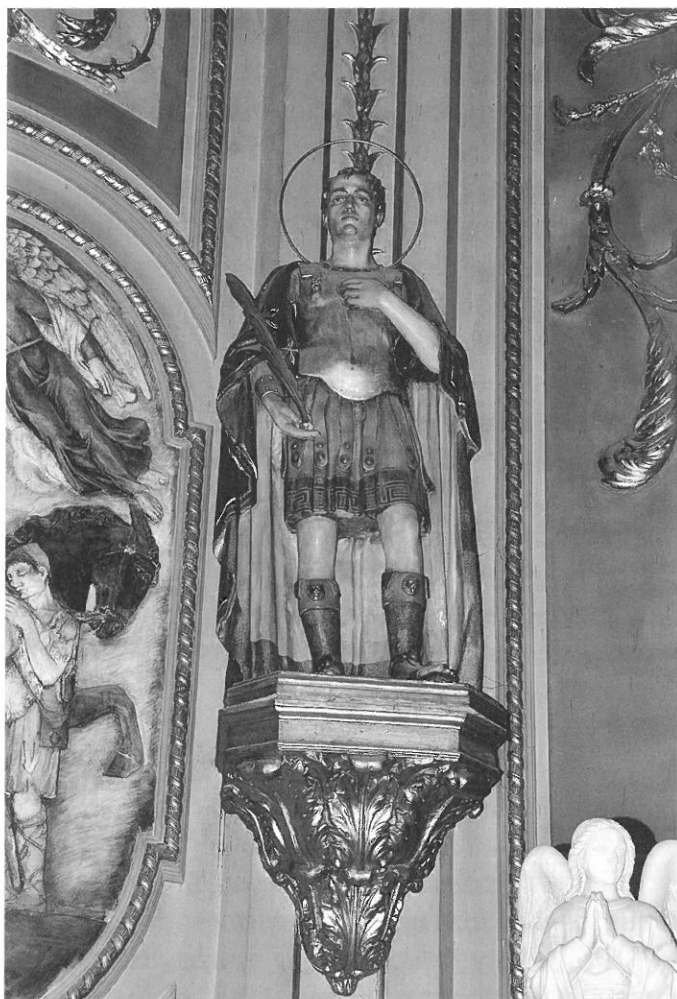
*Reseu als Sants de la Pedra, reseau als
Sants de la Pedra
tinga'l content en tot que està la collita en
l'aire
i si pedrega ens fot i si pedrega ens fot
reseau als Sants de la Pedra.*

En el bloc *"Història d'Aielo de Malferit"*, el qual té moltes entrades interessants relacionades amb la recuperació d'aquesta festa en la població valenciana Aielo de Malferit (de la comarca de la Vall d'Albaida), hi ha un article,

"La festa dels Sants de la Pedra", que recull uns versos de Francisco Arroyo, de 1999, en un article signat per Mª Jesús Juan Colomer. Diuen així:

Preguem al Sants
"Sants de la Pedra Gloriosos,
Os tenim en la memòria,
i demanem confiats
que ens tingau preparat
un lloguet allà en la glòria" .

Joan Prió Pinyol, un home del grup de Facebook *"Dites, cançons, contes, costums, Catalunya"*, a un escrit que jo hi havia penjat amb la intenció de rebre ajuda per a elaborar aquest estudi, hi va escriure: *"Jo vaig néixer un 30 de juliol, el dia [en] què es commemora Sant Abdó i Sant Senent. I la dita que em deia ma mare era: "Sant Nin i Sant Non, pebrots i tomàquets'!!!"*⁸. També el podem veure en la forma *"Per Sant Nin i Sant Non, pebrots i tomates"*, tal com l'escriu Martirià Brugada Clotas (nascut en Girona, en 1953) en el seu *"Diari del capellà"*⁹. Cal dir que, en el llibre

Actuals escultures dels Sants Abdó i Senén ubicades a l'altar de l'Església de Vilallonga del Camp

“Vida, culto y folklore de los santos Abdón y Senén”, de José Sistac, posa que en la ciutat de Barcelona, amb motiu de les festes dels Sants de la Pedra, *“La animación era completa y popular en toda la ciudad, siendo cabalmente uno de los privilegios de este Gremio [de Hortolanos] el de poder imponer multas a los que trabajaren en dicho día.*

Por la tarde, el pueblo visitaba las huertas de los payeses amigos y conocidos, donde le obsequiaban con ensaimada, jamón y sendas fuentes de pimientos y tomates, aliñados con sal y aceite. De esta costumbre deriva el dicho popular:

Per sant Nin i sant Non,
pebrots i tomàtecs!
pues tales frutos sazonan en esa época del año.

Se procuraba conservar para dicho día los más hermosos ejemplares de los referidos frutos, a fin de ofrecerlos a los visitantes, con los que organizaban alegres francachelas y animados jolgorios” (p. 93).

En la web **“Festes.org. L’espai on comença la festa”** hi ha l’entrada **“Festes de Sant Nin i Sant Non”**¹⁰, on podem llegir: *“La dita popular també recull aquesta relació entre els*

sants i els productes de l’horta: ‘El día de Sant Abdó i Sant Senén, pebrots i tomàquets’”.

En la web **“Surtdecasa.cat”** hi ha el registre **“Festa Major de Sant Abdó i Sant Senén”**¹¹, en què apareix la dita *“Per Sant Nin i Sant Non, pebrots i tomacons”*, menys estesa que alguna de les altres i que, a més, fa que rime *“Sant Non”* i *“tomacons”*.

Fins i tot, en el bloc **“Los folloneros”**, dedicat a les caminades, podem llegir-ne una, de Sabadell, a penes difosa: *“Valga’ns Sant Nin i Sant Non i la Mare de Déu de Togores”*. Figura en l’article **“Caminada de Polinyà a la Salut, Colobrers i Togores”**¹², on hi han línies molt interessats, relacionades amb l’Ermita de Togores (en el terme de Sabadell, comarca del Vallès Occidental):

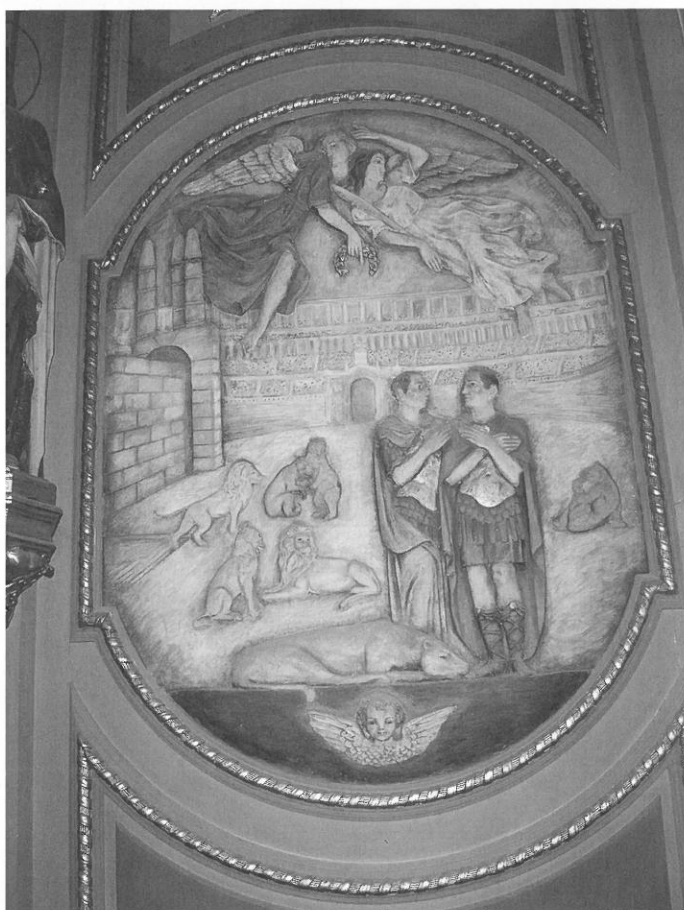
Aquesta ermita es troba documentada des de l’any 986. Està situada en una esplanada amb unes monumentals alzines. Se celebra cada any, l’últim diumenge de maig, un concorregut aplec en honor de la Mare de Déu de Togores, que abans era a l’altar flanquejada pels sants Senén i Abdon. D’aquí la dita sabadellenca de “Valga’ns Sant Nin i sant Non i la Mare de Déu de Togores”.

Així mateix, hi ha un refrany que podem llegir, sobretot, en informacions sobre Catalunya o escrites per catalans, però també en blocs i webs valencians, tot i que l’estudi em fa pensar, per l’ús popular, que aquests noms familiars no són propis del País Valencià, sinó més bé de Catalunya: *“Sant Nin i Sant Non, els Sants de la Pedra són”*, amb la seua variant *“Sant Nin i Sant Non, els Santets de la Pedra són”*.

Sobre la dita *“¡Valga’ns Sant Nin i Sant Non!”*, segons José Sistac, en la seua obra sobre els sants Abdó i Senent, es tracta d’una invocació quan la gent veia un raig que podria fer malbé, quan queia pedra (calamarsa) o davant d’una necessitat o fet desagradable, per a demanar la protecció d’ambdós sants (p. 74).

Poesia popular i poesia humorística

Entre la poesia popular, hi ha una estrofa que, segons José Sistac Zanuy, autor de l’obra **“Vida, culto y folklore de los santos Abdón y Senén”** (Ed. Ramón Sopena, 1948, p. 72), diu així:

Sant Abdó i Sant Senén i les feres

"Para san Abdón y Senén,
pintan las uvas;
para la Virgen de Agosto,
ya están maduras."

Dins de l'informatiu municipal d'Alcàsser, població de l'Horta de València, de Nadal del 2012 (pp. 12-14), hi ha un poema, de la "**Crida a la festa del 'Programa Oficial de Festes en honor de los santos de la Piedra, de 1952'**", que diu així:

"Benvolguts Sr. Retor, Vicari,
Alcalde major,
concejals, veterinari,
metges, mestres nacionals,
coheter, músics locals,
alcacerenyas gitanes, joves, velles, altes,
nanes

i alcacerenys campejanos, vells i joves,
alts i nanos:

En nom de tots el clavaris
que enguany som "compormisaris"
de tot lo que se farà, huí, demà i
despusedemà

(si el temps no mos ho enredra),
en festa als Sants de la Pedra,
com ara ja sap tot lo món,
son els Sants Senen i Abdón,

vos convide (confiat en vostra fraternitat)
a que prengau part en esta popularíssima
festa.

Ánimo, pues, i tragau
tot lo millor que tingau
en armaris i caixons:

Els tratjes nous, els mantons de Manila,
mantellines, els collars de perles fines...

¡Totes les còses més bones per adorar-se

les dònesh.

Els carrers allumeneu
totes les nits i poseu
en balcons i finestretes,
cobertors i banderetes.

Per ermosar, res vos costa
torrar julles de recòsta;
feu paelles per a dinar,
carn mejà per a sopar,

i per les darreríes, feu moltes llepoleríes:

Pastissos, coques, bescuits....

i al fi, per a que els mosquits
vos deixen tranquilament
fer la digestió, aguardent,

conyac i carmelitano,
mentres se fumeu un "nano",
habano de veritat,
els que per debilitat
(i jo sóc un dels pitjors)
sou, encara, fumadores.

I tots, a la despertà,
a la missa, a la cordà,
a la processó, al castell,
al concert... i ¡qué redelli,
a traure cada ú ses manyes
i a pujar a les cucanyes.

Que pregona a Espanya el vent,
que en el partit de Torrent,
com Alcácer, mai haurá,
un poble tant divertit,
ni tan fratern, ni cumplit,
ni tan rumbós, ni cristià."

On diu "*mejà*" (sic), caldria dir "*menjà*" (pronúncia popular valenciana de *menjada*). Torrent és una ciutat de la comarca de l'Horta de València.

En el 2010, en el programa de festes patronals de Bellús, població valenciana de la comarca de la Vall d'Albaida, "**Festes Patronals del 17 al 20 de setembre Bellús 2010**"¹³, podem llegir el poema següent, ací dividint-lo en barres:

/ vol dir un vers

// vol dir canvi d'estrofa

La terra sol-litaria, esta preocupada, vol
pa i te fam/

i els homens li donen aigua quant venen
nuvols de Llevant.//

Porten blusa fruncida els que a la terra
van a plorar les penes dels seus xiquets/
que volen pa i tenen fam.//

Els nostres uelos i pares, contents les gracies
el volen donar perque sempre amb/
mans obertes a tú, confiats, s'an aclamat/
Abdòn i Senent sagrats doneu als homens
collites que els xiquets volen pá/
I tenen fam.

R.R.

A més de poesia popular i goigs, també he pogut trobar poesia humorística que parteix dels Sants de la Pedra com a excusa per a manifestar-se. Així, en Internet, en el bloc **Quadern d'en Cinto Amat**, figura el poema Sant Nin sense el Non (Oració dels acomiadats)¹⁴,

sarcàstic, potser també escrit pel propi autor, ja que, quan arribem al final, veurem que es llig C.A. Heus ací l'estrofa inicial, i rima, del poema.

*"Gloriós Nin sense en Non,
patró d'acomiadats,
guarda'n l'ampolla de gin
i treu-nos del cap la son"*

I continua.

Cançons religioses

Segons un comentari de Cristina Pons Claros, en el grup de Facebook **"RESCATEM PARAULES DE L'OBLIT"**¹⁵, en resposta a un post que hi pengí el 26 de juliol del 2017, *"De xicoteta, cantàvem una cançoneta sobre els Benissants, patrons del poble"*, Sueca, on són patrons i molt populars, que diu així: *"Els Benissants de la Pedra / se n'anaren a fer nyenya, / un anava descalç, / l'altre amb una espardenyia. / En la muntanyeta dels Sants, / hi ha un niu de granotes, / ni són teues ni són meues, / que són del Nostre Senyor"*. Sueca és la capital de la comarca valenciana la Ribera Baixa.

A més, hi afegia informació sobre l'ermita, en un monticle *"enmig de la marjal, on el paisatge és una meravella, doncs canvia segons l'estació de l'any"*. Agraesc la seua aportació, ja que era la primera font des d'on accedia a una cançó, fins i tot, popular.

El 27 d'agost del 2017, mentre cercava informació relativa a Faura (població de la comarca valenciana Camp de Morvedre) i els Sants de la Pedra, trobí que, en el bloc *Parròquia El Salvador – Cocentina*, hi havia una entrada sobre cants de l'Aurora i que hi incloïa Sant Nin i Sant Non. Es diu *Cants de l'Aurora. 5 de la matinada. Des de Faura*¹⁶, de Mn. Ramón Micó i Colomer. Podem llegir-hi uns versos que es canten en Quartell (comarca valenciana del Camp de Morvedre), com m'indicà, eixe dia, el propi mossén (per misatge escrit), *"en l'Aurora del primer diumenge del mes d'agost, en els cinc poblets de les Valls. La lletra és de Mossén Josep Martínez Rondan, hui rector de [la Parròquia] del Bon Succés, de Sagunt, i la música és de l'Aurora de Bocarent. Aquest any [, 2017], fa quinze anys que es canta"*.

Quan l'autor de l'escrit toca Quartell, diu així:

*"Quartell: davant l'església:
(...) 17 – Sant Abdó i Sant Senén gloriosos,
oh Sants de la Pedra, Patrons de Quartell,
que ells ens guarden els camps i les vinyes
que dormen i creixen en l'ample mantell.
Mantell de les Valls...,
De floretes i séquies canores,
de fruits i esperances, d'amor i treballs"*.

Com a anècdota, diré que era la primera vegada en ma vida que llegia uns versets escrits per un rector, a més, encara viu i, en aquest cas, relatiu als sants Abdó i Senent. I tot tingué lloc, mentre cercava informació sobre els dos sants i... Faura. Tot seguit li demaní amiatat per Facebook, la qual aprovà. L'estudi entrava, per primera volta, en una secció nova: la cançó religiosa relacionada amb Sant Nin i Sant Non, encara viva, a més, en el País Valencià,... i en valencià genuí. *"Les Valls"* és el nom popular que rep una part de la comarca del Camp de Morvedre, concretament, les poblacions de Benavites, Benifairó de les Valls, Faura, Quart de les Valls i Quartell.

Finalment,... ¡llarga vida a la revista **"El Codony"**!

Lluís Barberà i Guillem

Aldaia (l'Horta de València, 1971). A hores d'ara, visc en Alaquàs, població veïna i, també, a uns 6km de la Ciutat de València.

Estudis de Magisteri (especialitat Humanes, 1994, Universitat de València). Mestre de valencià i, ara mateix, pensionista.

Autor de la recerca **"Estudi històric i lingüístic de l'univers agrícola contingut en les ordenances de la séquia de Benàger i Faitanar de 1740"** (Premi d'Investigació José Mª Moreno Royo, Manises, 2005). Podeu accedir-hi en <https://cooperemenpositiu.blogspot.com.es/2011/07/benager-i-faitanar.html>.

flotant.43@gmail.com

Podeu contactar amb mi, igualment, per Facebook: **Lluís Barberà**.

Fonts de consulta

1. <http://www.quellegeixes.cat>
2. <http://tematic.dites.cat/2007/11/sants-i-festes-diverses.html>, 25 de novembre del 2007
3. <http://elrefranyer.com/ref/per-sant-nin-i-sant-non-es-talla-raim-planta-es-penja-llantia>
4. <http://basseta2007.blogspot.com.es/2007/07/sants-de-la-pedra.html>
5. <http://tonialorda.balearweb.net/post/103909>, del 16 d'agost del 2011
6. https://issuu.com/panalfallero/docs/lilibret_falla_la_victoria_2016/167
7. <http://historiadadeaielo.blogspot.com.es/2011/07/la-festa-dels-sants-de-la-pedra.html>
8. <https://www.facebook.com/groups/158885814459736/permalink/439352053079776>
9. <http://www.diaridelcapella.cat/2012/08/per-sant-nin-i-sant-non-pebrots-i.html>
10. <http://www.festes.org/directori.php?id=486>
11. <http://surtdecasa.cat/camp/agenda/festa-major-de-sant-abdo-i-san-senen/58526>
12. <http://losfolloneros.blogspot.com.es/2010/02/7-de-febrer-de-2010-caminada-de-polinya.html>
13. <http://www.bellus.es/sites/bellus.portalesmunicipales.es/files/Programa%20d'actes.pdf>
14. <http://cintoamat.blogspot.com.es/2014/07/sant-nin-sense-el-non-Oracio-dels.html>
15. https://www.facebook.com/groups/Rescatem.trobades/permalink/1229817417145940/?comment_id=1229956393798709¬if_t=group_comment¬if_id=1501102138930913
16. <http://ramonmicocolomer.blogspot.com.es/2009/08/cants-en-laurora-5-de-la-matinada-des.html>

BAR CENTRE RECREATIU
CRTA. VALLS, Nº 1
43141
VILALLONGA DEL CAMP
TEL. 977.26.91.88

FERRÉ

PINTURA I DECORACIÓ FERRÉ

Av. de Catalunya, 11
43141 **Vilallonga del Camp**
Tels.: 977 840 931
676 541 102

C. Lleida, 1
43811 **Cabra del Camp**
Tels.: 977 630 685
649 622 357

MUNDO CÉSPED

Especialistes en instal·lació
de gespa artificial d'alta qualitat

NOVA ADREÇA: Av. Les Puntes, 4, 1er. Polígon Industrial de Constantí.
43120 - Constantí (Tarragona).
mundocesped@gmail.com | www.mundocesped-tarragona.com

Sol·liciti
pressupost
sense
compromís!
977 52 55 14

CALÇOTADES - CARGOLADES - MONTOLIVADES
Batejos - Comunions - Casaments - Banquets d'Empresa

Obert divendres i dissabte: migdia i nit
Diumenges i festius: migdia
Altres dies de la setmana: grups per encàrrec

Tlf/fax: 977 840 268 - Ctra de Vilallonga del Camp a la Selva del Camp

La Montoliva